

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó :

Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő :

Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban.

Tizennegyedik évfolyam.

VI. füzet.

Junius 1875.

Előfizetési díj egy évre : azok számára kik az „Országos Erdészeti-Egyesületnek” nem tagjai 8 frt ; tagok számára az évi 5 frt alapítványi kamat, vagy évdíj beküldése mellett csak 3 frt.

*Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapesten, a várban, Disz-tér 12. sz. a. I. em.
A lap irányával megegyező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.*

A vágások sorrendjének megállapítása és az ezzel járó erdőterületi beosztások.

Irta : Pausinger József m. k. központi erdőrendező.

A ki nagyobb erdők üzemének az államerdők becslésére és berendezésére nézve 1854-ben kiadott utasítás szerint való berendezésével, valaha foglalkozott, azon meggyőződésre juthatott, miszerint az, minden részletessége mellett is, az erdőbecslőt épen egy sarkalatos pontra nézve, nevezetesen a vágások sorrendjének megállapítása és az ezzel járó területi beosztások iránt meglehetősen kételyben hagyja, s hogy épen a korosztályok rendszeres és czélszerű felosztására — noha a jövőben folytatandó egész gazdaság főképen ezen tényezőtől függ, — sokkal kisebb súly fektettetik, mint a minden tekintetben bizonytalan eredményü fahozam meghatározására.

A főosztályoknak, az üzemosztály néha tulságos kiterjedésü keretén belül, azon főhatárvonalakat kell képezni, melyeken belül

az egész gazdaságnak a jövőben mozogni kell, s minthogy minden egyes főosztály csak egy korosztályhoz tartozó fát tartalmazhat, s olyannak kell lennie, hogy abban az évi vágásokat minden fennakadás nélkül annak végleges letarolásáig tovább vezetni lehessen: szükséges volna, hogy a főosztály ugyyszólván az legyen, a mi a terület felosztásnál (szakozásnál) a szak, vagyis hogy kiterjedésre nézve az illető üzemosztály területének legalább megközelítőleg valamely hányadrészét foglalja el.

Hogy azonban legtöbb erdőrendezőnk a főosztály fogalmát egészen másképp értelmezi, s hogy az ennek folytán tulajdonképeni rendeltetésének nem felel meg, arról erdőrendezési munkálataink legtöbbje világosan tanuskodik, melyekben nem ritkán egy 20.000 holdra kiterjedő pagony egy üzemosztálynak van véve, s ez legfeljebb öt főosztályra felosztva.

Hogy mi czéloztatik ez esetben az egyes főosztályok felállításával, s mire szolgáljanak azok, azt igen nehéz átlátni, gyorsabb tájékozást nem nyujtandnak s az utólagos munkálatok gyorsabb keresztül vitelét sem segitendik elő lényeges mérvben; ha pedig az idézett utasítás szerint minden egyes főosztály csak egy korosztályhoz tartozó fát foglalhat magában, ez által csak tulságos terjedelmű a későbbi vágatást nehezítő összefüggő egykoru állabok területét nyerjük, melyet az erdőkezelő bizonyára nem szivesen lát, főleg oly esetekben, ha ezen területeket azonkívül is csak egy fanem a most oly annyira kedvelt s könnyen felnevelhető lúczfenyő foglalja el.

Nehéz aztán elképzelni, hogy ily körülmények közt miként sikerüljön czélszerű és helyes korosztály felosztást elérni, s így a korosztályok felosztása a legközelebb következő forda elején legtöbb esetben többé vagy kevésbé a most fennállóval azonos leend még akkor is, ha különben szabályozottabb erdőállapotot lennénk képesek kimutatni.

De azon esetben is, ha a főosztályok kiterjedése nem tulságos s azok kikerekítése vagy határvonalai is minden tekintetben helyesnek volna mondható, az egyes korosztályok felosztása és fekvése igen kedvezőtlen lehet, ha még az általános üzemterv kidolgozása előtt meg nem határoztatik, hány és mily vágás csoport fog az üzemosztályok mindegyikében soroztatni.

De éppen a vágássorozásra vonatkozó ezen határozatok hiányának teljesen az eddig nálunk is alkalmazásban maradt erdőrendezési utasításban, s ha berendezéseink által, gazdasági üzemünket szabályozni, és jövő időkre az egyes korosztályok czélszerű fekvését elérni kívánjuk okvetlen oda kell törekednünk, hogy a fennálló utasításban még meglévő ezen hézag kitöltessék, s e tekintetben határozott utasítást tartalmazó rendeletek adassanak ki.

Erdőrendezőink s erdőkezelőink mindegyike egyetértend velünk abban, miszerint legkevésbé közönyös, hogy hány vágás vitetik egy üzemosztályban, továbbá, hogy az egyes vágások helyes felosztása nem csak a kihasználás könnyítésére, hanem az erdőtermények lehető legbelterjesebb értékesítésére is legnagyobb befolyást gyakorol, s hogy kétségen kívül mindenkor tetemes hátránnyal jár, ha a vágások czélszerű sorrendjének figyelmen kívül hagyása esetében azon kényszer helyzetbe hozatunk, hogy az azelőtt több kisebb vágásterületre felosztott használatot rögtön csak egy vagy két nagyobb vágásra kell összeszorítanunk, mely baj még jelentékenyen fokozódik, ha a használattal ezenkívül még nehezen megközelíthető távol fekvő erdőrészekbe szoríttatunk.

E sorok írójának alkalma volt oly erdőrendezési munkálatokba is betekintetni, melyekből meggyőződhetett, hogy az illető erdőbecslő éppen a vágások sorozatának megállapítását a legkisebb figyelembe sem vette, s a legközelebbi fordaszakba a legközelebb eső, s legjobb fekvésű osztagokat irta elő hasz-

nálakra, míg az arra közvetlenül következő fordaszak vágásait egyaránt a legtávolabb fekvő főosztályokban tervezte, noha a használatnak mind a két részben való egyidejű foganatosítása nem csak lehetséges, hanem egyúttal kívánatos is lett volna.

Nem tekintve ez esetben azon körülményt, miszerint a második fordaszakban a fa kiszállításának költsége sokkal nagyobb leend, s ennek folytán a pagony jövedelmének okvetlen érezhető mérvben csökkeni kell, itt még azon további káros következmény is beáll, hogy ezen erdőállapot a második fordába is átvitetik, s a használatnak helyes kerékvágásba való hozatala még akkor is csak a helyes vágási kornak ugy ezen, valamint amaz erdőrészekben való feláldozása mellett érhető el.

Nem kívánom ugyan tagadni, miszerint az előkornak e részben terhére eső számos tévedése, s névleg, hogy tulságos távolságokra elhuzódó vágássorozatok nehezednek a jelen korra, áldozatok hozatala nélkül helyes kibontakozást nem igen engednek.

De, hogy mily hátrányossá, sőt mondhatnók végzetteljessé válhat az ilynemű tulságos hosszúságú vágássorozatokra fektetett gazdálkodás, azt a cseh erdőben és hazánkban is beállott szurovarpusztítások folytán felmerült tárgyalások, s a máramarosi erdőkben beállott széltörések eléggé tanusítják.

Ezen pusztításoknak a tapasztalt nagymérvben való kiterjedése lehetlen lett volna, s nem is járna annyi ügybajjal az azok gyökeres elhárítására szolgáló eszközök alkalmazása; ha nem jött volna e bajunk oly nagykiterjedésű, összefüggésben álló, s egykoru állabokra, hanem ha ellenkezőleg az állabok szakadozottabbak lettek volna, s így több a szélnek ellenálló védvonal állott volna fenn, s egyáltalában, ha az erdő több pontján lett volna megközelíthető.

Utmutatóul szolgálhatnak mindezen tények nekünk is arra nézve, miszerint hegységi erdeinkben, de főleg ott, a hol azok

luczfenyőállabokból állanak, a fennebb említett óriási vágásoktól eltérve, czélszerű kisebb vágássorrendre állapítsuk üzemünket, s ezen irányt első sorban mindjárt a folyamatban lévő erdőrendezéseknél is kövessük.

Azon állítás, hogy az ily nagy területű vágások vezetésére, vagyis üzemünknek aránytalanul nagy vágássorozatra való alapítására a fa-szállítási viszonyok által kényszerítetténnk, nem mindig igazolt, sőt állítani merem, hogy épen a vágások czélszerű felosztása a termelés és szállítás egyszerűsítését s könnyítését vonná maga után, s hogy e mellett a kisebb vágásterületek befásítása is könnyebbitve, és nagyobb mérvben is volna biztosítva.

Határozzuk azonban akár nagy, akár kisebb vágások alkalmazását, okvetlenül szükséges, hogy minden nagyobb üzemosztály még az általános üzemterv megállapítását megelőzőleg megfelelő további vágássorozatokra osztassék, mert a kellő rend és mozgékonyság a vágásban, s jótékonyan ható ruganyosság az egész üzemben, főleg ezen rendszabály keresztülvitele által érhető el.

Az üzemosztályoknak további megfelelő száma, lehetőleg önálló illetén vágássorozatokra való felosztása, melyek mindegyike ugyszólván magában véve is az üzemosztály jellegével bír, azonkívül, hogy a jövő gazdaságnak egyedüli biztos alapjául szolgál, még azon előnyt is nyújtja, hogy a szabályos erdőállapot az illető üzemosztályban ugyanannyi csoportra felosztva fog találatni, a hány sorrend szerint következő vágásra az üzemosztály felosztva lett, s hogy a tartamos használat ezen csoportok mindegyikében nem csak hogy mindenkorra lehetővé válik, de sőt nem is mellőztethetik.

És csak is a nagyobb üzemosztályoknak további vágáscsoportokra ily módon való felosztása teszi lehetővé az eddigi

kiterjeszkedő gazdálkodástól a sokkal okszerűbb kissebb vágásokra szorított belterjes használatra való áttérést, minthogy ezáltal az összes üzleti előkészületek állandóakká válnak, s az azokra fordított befektetések törlesztése is hosszabb időszakokra s nagyobb fatömegekre, sőt néha az egész vágássor hozamára oszolván fel, ezen körülmény nagyobb összegek beruházását, s így már kezdetben jobb és tartósabb építmények előállítását is indokolja, mi által jövőre a legtöbb esetben olyannyira terhes javítási költségek viselésének szüksége is többé vagy kevésbé megszűnik.

Az előadottak szerint tehát az egyes vágássoroknak általában véve oly kiterjedéssel és fekvéssel kell birni, hogy a vágásokat azon minden félbeszakítás nélkül egész szélességében vezetni lehessen.

A vágássor vagy vágássorozat nagysága tehát az egyes évi vágások nagyságától függ, és ha ez utóbbit v -vel fejezzük ki, akkor a vágássor $f \times v$; vagy pedig $(f+1) v$, vagy $(f+2) v \dots$ sat, a szerint, a mint a vágások 1 vagy két (vagy több) éven át szabadon hagyandók.

Nagyobbnak azonban semmi esetre sem szabad lenni egy vágássorozatnak azon területnél, mely évenként ismétlődő vágásokkal egy forda lefolyása alatt tényleg felujitható is.

Föltéve, hogy egy 6840 holdnyi kiterjedésű pagonyban — a kihozatalra való tekintettel — 12, egész 15 holdnyi vágások találatnának legmegfelelőbbeknek, s hogy a környékbeli helységek faszükségletének teljes kielégítéséhez folyton 5 vágásnak tarolására kívántatnék, nem szenved kétséget, hogy ily viszonyok közt a pagony, mely egyuttal egy üzemosztályt is képez, öt vágáscsoportra vagy vágássorozatra lesz felosztandó, melyek mindegyike a körülményekhez képest $12 \times 100 = 1200$, vagy $15 \times 100 = 1500$ holdra terjedhet.

Bátran merem állítani, hogy főleg nagyobb kiterjedésű erdőtesteknek czélszerű s jól megfontolt módon megfelelő vágáscsoportozatokra való felosztása, illetőleg, a vágások sorrendjének helyes megállapítása által minden körülményes becslés és fakészlet kipuhatolás nélkül is szintoly egyenlő évi fahozamot nyerendünk, mint bármily részletesen összeállított és kiszámított üzemberendezés alapján, s elégségesnek tartanám, ha több nagy kiterjedésű, belterjesen még ki nem használható erdőségeink egyelőre csak czélszerű vágáscsoportokra osztatnának fel, a részletes becslés azonban csak is az ezen beosztás folytán az első használati fordaszakba eső állabokra terjesztetnék ki.

Hogy a vágások sorrendjének megállapításánál, melyek a tulajdonképeni üzemberendezésnek ugyszólván alapját képezik, a legnagyobb óvatossággal és körültekintéssel kell hogy eljárjunk, s hogy e részben főleg arra figyeljünk, miszerint az egyik vágáscsoport kihasználása által, egy másik csoport üzeme ne akadályoztassék vagy megrövidítést ne szenvedjen, az magától értetik. Különösen pedig arra kell ügyelnünk, hogy a széltörés veszélyének leginkább kitett fenyőállabokban mindazon helyeken, a hol a veszélyes szelek irányában a vágáscsoportok egymást érintik vagy egymással határosak, a veszélynek ugynevezett védvágat által eleje vétessék.

A vágások tervezésénél — a mennyiben csak lehetséges — még arra is kell törekednünk, hogy ott, a hol két vágáscsoport egymás közti határát egykoru állabok képezik, melyek egyidejű letarolást igényelnek, a vágások azon vágáscsoportban mely a szomszédos csoport oltalmát igényli, mindig 3 vagy 4, sőt ha lehetséges a fordaszak fél idejével előbb kezdessenek, minthogy az ekkép föntartott védállab oltalma egyszersmind az felujítások javára is esik.

Ugyanennek kell ott is megtörténni, a hol egyenlő koru nagy kiterjedésű összefüggő állabokat jövőre kellend két külön-féle vágáscsoportba beosztani.

Hegységes fekvésekben a vágáscsoportoknak az előforduló gerinczekhez s a fő- és mellékvölgyek aljához kell csatlakozni; a lapályon azonban azokat mesterségesen kivágott pászták határolják, a mi egyébiránt ott is szükséges, a hol a természetes határok jól ki nem vehetők, s annál fogva határozotlanokká váltak.

Hogy az üzemosztályoknak vágástestekbe való új felosztása a fennálló erdőrendezési munkálatok általános üzemterveit lényegesen változtatná, az nem tagadható ugyan, mindemellett is azonban azok átdolgozása sok munkát még sem igényelne, s az ellenőrzési illetőleg felülvizsgálási munkák alkalmával külön költekezés nélkül is annál inkább volna fogatosítható, mivel ezen munka amugy is a részletes üzemterv változtatását teszi szükségessé; de ha némi költséget is okozna, ez mégis minden tekintetben igazolható volna azon biztos alap által, mely ennek útján a vágások vezetését illetőleg eléretett, s azon több rendbeli más gazdasági előnyök által, melyek a jövőre nézve elérhetőkké válnak.

Budapesten, 1874. évi karácsony napján.

Pausinger József,

központi erdőrendező.